

Käesolev ülevaade tutvustab lühidalt moodsa maksuteooria põhiprintsiipe. Antud teooria käsitleb seda, kuidas riigi maksutulu suurendamise vajadus mõjutab maksumaksja stiimuleid ja sellest tulenevat maksukäitumist. Teooria valgustab maksusüsteemide kujundamisega seotud küsimusi. Maksustamisega kaasnevad keerulised jaotuslikud tagajärjed, mis võivad vahendite kasutamist ühiskonnas mõjutada negatiivselt. Seetõttu annab maksuteooria olulist mõtteainet poliitika kujundamisel.

LÜHIÜLEVAADE MAKSUSTAMISE ÖKONOOMIKAST

Karsten Staehr¹

Maksuteooria koosneb kahest omavahel seotud valdkonnast. *Positivistlik* analüüs käsitleb maksude jaotumist, st kes tegelikult maksu maksab, ja mõõdab erinevate maksude mõju heaolu kujunemisele. *Normatiivne* analüüs püüab määratleda ühiskonna jaoks sobivaimat maksusüsteemi. Käesolevas artiklis on arutlusel mõlemad lähenemised. Mahupiirangust tingituna leiavad mitmed olulised teemad vaid kokkuvõtlikku käsitlemist ülevaate viimases osas.

Maksuteooria pakub olulist mõtteainet poliitika kujundamisel, kuna see tõstatab teemasid, millele muidu tavaliselt tähelepanu ei pöörataks. Seda asjaolu on rõhutanud ka üks 20. sajandi suurimaid majandusteadlasi John Maynard Keynes: "Majandusteadlaste ja poliitikafilosoofide mõtted – nii siis, kui need on õiged, kui siis, kui need on väärad – on palju võimsamad, kui harilikult mõistetakse. Õigupoolest ei valitse maailma suurt muud midagi."²

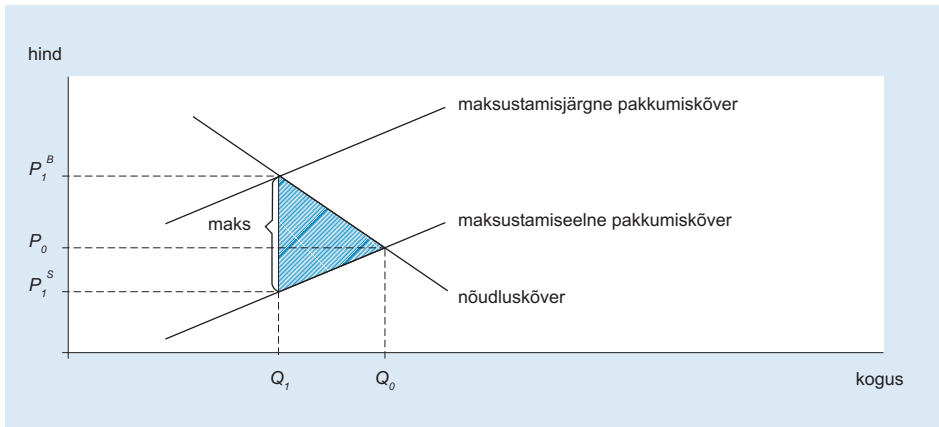
■ Kaupade maksustamine ■

Kaupadelt võetav maks võib olla **erimaks**, st kindlaksmääratud summa kaubaühiku kohta, või **väärtuseline maks**, st teatud protsent kauba maksustamiseelsest hinnast. Joonis 1 näitab müüjate poolt seadusjärgselt tasutava erimaksu mõju täiusliku konkurentsiga turul

¹ Külalislektor, Tartu Ülikooli Euroteaduskond, Lossi 3-319, 50090 Tartu. Tel: 7376 373, faks: 7441 290, e-post: karsten.staehr@ut.ee. Käesolev artikkel tugineb 15.–17. detsembril 2004. aastal Eesti Panga ökonomistidele loetud kursuse materjalidel. Autor tänab Marianne Johnsoni väärtuslike kommentaaride eest.

² Keynes, J. M., 1935. *The General Theory of Employment, Interest and Money*. Macmillan Cambridge University Press.

(Stiglitz)³. Pakkumiskõver tähistab müüjate piirkulu ehk täiendava ühiku pakkumisega kaasnevat kulu. Nõudluskõver kirjeldab ostjate valmisolekut maksta täiendava ühiku omandamise eest, mida sageli nimetatakse ostjate piirtuluks.

Joonis 1. Erimaksu mõjud

Enne maksu kehtestamist on tasakaalupunkt Q_0 ja maksustamiseelne hind on P_0 . Erimaks nihutab maksustamisjärgset pakkumiskõverat ostjate jaoks ülespoole. Pärast maksu kehtestamist on tasakaalupunkt Q_1 , müüjate poolt saadav hind on P_1^S ja ostjate poolt makstav hind on P_1^B . Hinnatasemetes P_1^B ja P_1^S vahe on erimaksu määr.

Kuigi maks nõutakse sisse müüjatelt, maksavad lõppkokkuvõttes osa maksust nii müüjad kui ostjad. Maksustamisjärgselt on müüjate saadav hind madalam hinnast, mida oleks saadud siis, kui maksu poleks kehtestatud; samas on ostjate poolt maksustamisjärgselt makstav hind kõrgem. Kui maks oleks kehtestatud ostjatele, oleks maksukoormuse jaotumine ehk maksuintsidents olnud sarnane. **Olenemata sellest, kas maksu on kohustatud tasuma müüjad või ostjad, on maksu jaotumine sama**, st kaks maksu on samaväärsed.

Maksukoormuse jaotumine sõltub nõudlus- ja pakkumiskõverate kujust ehk sellest, kui tundlik nõutav või pakutav kogus hinnamuutuste suhtes on. Üks sellise tundlikkuse mõõtmise vahend on hinnaelastsus. Hinnaelastsust defineeritakse kui nõutava või pakutava koguse protsendilist muutust (absoluutväärtuses), kui hind tõuseb ühe protsendi võrra. Tundlik ehk elastne nõudlus tähendab, et nõudluskõver on suhteliselt lauge (suur elastsus). Sellisel juhul on ostjate poolt makstav maksuosa suhteliselt väike, samas kui müüjad kannavad suure osa maksukoormusest. Väga elastne pakkumine aga vähendab müüjate maksuosa kaupade pealt, kandes maksukoormuse üle ostjatele. Väga levinud tagajärg on see, et maksukoormuse majanduslik jaotumine võib olla üsna erinev seadusega sätestatust. **Seetõttu tuleb kaupade maksustamise jaotuslike tagajärgede väljaselgitamiseks tunda pakkumise ja nõudluse hinnaelastsust turul.**

³ Stiglitz, J., 2000. *Economics of the Public Sector*. 3. kd, toim., W. W. Norton & Co, ptk 19–20.

Positivistliku analüüsi teine osa uurib maksustamise mõju heaolule. **Ehkki maksud on mõeldud maksumaksjate käest ressursside kogumiseks, põhjustavad need ka lisakulusid – nn lisakoormust ehk ballastkahjumit.** Joonis 1 võimaldab seda kergesti mõõta. Kaubalt võetav maks toimib kui vahemik/erinevus selle hinna vahel, mida ostjad maksavad ja mille müüjad kätte saavad. Selle tagajärjeks on kauplemismahu kahanemine (joonisel 1 tasemelt Q_0 tasemele Q_1). **Kehtestatud maks moonutab turuosaliste käitumist ja tõrjub välja tehingud, kus ostjate piirtulu ületab müüjate piirkulu, st tehingud, kus ühiskondlik hüve on suurem kui kulud.** Joonisel 1 näidatud maksu lisakoormuse ligikaudne määr on varjutatud kolmnurk pakkumis- ja nõudluskõverate vahel Q_1 -st Q_0 -ni. Sellest nähtub, et lisakoormuse suurus sõltub nõudluse ja pakkumise tundlikkusest. Kui nõudlus või pakkumine on täielikult mitteelastne (st ei reageeri hinnamuutustele), ei tulene maksust mingit lisakoormust.

Kaupade maksustamise normatiivne analüüs tegeleb kaupadelt võetavate maksude optimaalse määra määratlemisega. Esimesena tuleb kindlaks määrata kasutatav hindamiskriteerium. Ühiskondliku heaolu näitaja peaks peegeldama ühiskonnas elavate indiviidide heaolu, kuid selle avaldumine eri indiviidide heaoluna tuleneb põhiolemuselt poliitilisest valikust. Poliitikakujundajad eelistavad sageli teatud ümberjagamise vormi.

Ramsey mudel⁴ hõlmas esimest mitmekülgset kaupadelt võetavate optimaalsete maksude analüüsi, mida peetakse maksuteooria peamiseks alustalaks ka tänapäeval. Mudel vaatleb juhtumit, kus maksustatakse ainult kaupu. Kaupadele kehtestatavate maksude optimaalne kombinatsioon maksimeerib poliitikakujundajate sotsiaalset heaolu, kogudes vajaliku kindlaksmääratud koguse maksutulul. Teatud eeldustel ilmneb, et iga kauba optimaalne maksumäär võrdub selle kauba pakkumise hinnaelastsuse pöördväärtuse ja nõudluse hinnaelastsuse pöördväärtuse summaga. Selle elastsuse pöördväärtuse reegli kohaselt on kaubalt võetava maksu optimaalne määr seda kõrgem, mida väiksem on nõudluse ja/või pakkumise hinnaelastsus. Sisuliselt on see tuletatav ka ülaltoodud järeldusest – nimelt on maksustamise lisakoormus väike, kui pakkumine või nõudlus on väga mitteelastne.

Elastsuse pöördväärtuse reeglit modifitseeritakse hindade märkimisväärse ristmõju korral, kui ühe kauba hinnatõus muudab nõudlust teiste kaupade järele. Seda modifitseeritakse ka siis, kui valitsus paneb mõne indiviidi heaolule enam rõhku teiste heaoluga võrreldes. Viimasel juhul võidakse maksumäärasid alandada – elastsuse pöördväärtuse reegli suhtes – nendelt kaupadelt, mida tarbivad peamiselt sotsiaalselt soodustatud isikud (Myles)⁵. Ramsey mudeli järeldusi on ilmselgelt keeruline otseselt praktikas rakendada, kuna kõigi kaupade hinnaelastsus ei ole täpselt teada ning ühiskonna sotsiaalse heaolu funktsiooni on raske määratleda. Siiski võib nende järelduste põhjal selgelt väita, et **suure lisakoormuse vältimiseks tuleks maksustada peamiselt mitteelastseid või immobiilseid maksuallikaid; samas on kõrged maksud elastse nõudlusega “luksuskaupadele” õigustatud ainult ümberjagamise eesmärgil.**

⁴ Ramsey, F., 1927. *A Contribution to the Theory of Taxation*. Economic Journal, 37(145), lk 47–61.

⁵ Myles, G., 1995. *Public Economics*. Cambridge University Press, ptk 4.

■ Tulude maksustamine ■

Enamikus riikides saadakse põhiline osa maksutulust sissetulekute maksustamisest, millest omakorda tähtsaim on töise tulu maksustamine. Tööjõu maksustamine on sageli jagatud sotsiaalmaksuks (mida tasuvad tööandjad) ja tulumaksuks (mida maksavad töövõtjad). Positivistlik analüüs lähtub eelmises punktis käsitletud kaupade maksustamise analüüsist, milles leiti, et maksude jaotumine täiusliku konkurentsiga turgudel ei sõltu sellest, kes seaduse järgi maksu maksab. Seega on **sotsiaalmaks ja töise tulu pealt makstav tulumaks teoreetiliselt samaväärsed** ning nimetatud maksude eristamine ei mõjuta seda, kes tegelikult makse maksab. Maksude jagunemise määravad tööjõu pakkumise ja tööjõu nõudluse palgaelasticus.

Tööjõu maksustamise mõju ühiskonna heaolule lähtub samuti eelmise punkti arutlusest. **Tööjõu maksustamine moonutab valikut tasustatava töö ja vaba aja või muu mittetasustatava tegevuse vahel ning suurendab lisakoormust** – isegi siis, kui tööjõu pakkumine ei kahane või koguni suureneb. Keskseks põhimõtteks on, et tööjõu maksustamine võtab maksumaksjalt tulu ära ning see võib ajendada teda rohkem töötama. Seega on maksustamise üldine mõju tööjõu pakkumisele ebaselge, kuid antud maks kujutab endast siiski moonutavat lõhet tasustatud ja tasustamata ajakasutuse vahel, suurendades nii lisakoormust.

Tööjõu maksustamine võtab maksumaksjalt tulu ära ning see võib ajendada teda rohkem töötama.

Esimese mitmekülgse tulumaksu normatiivse analüüsi koostas Mirrlees⁶. Selle **eesmärk oli leida tulumaksuskeem, mis maksimeeriks sotsiaalset heaolu, genereerides samas vajaliku koguse maksutuluseid.** (Skeem võib olla nii lineaarne kui ka mittelineaarne.)

Eelistatavalt tuleks maksustada üksikisikute kaasasündinud võimeid tulu teenida (nt intelligentsust, füüsilist jõudu, ilu), kuna need võimed määravad oluliselt ära inimestevahelised erinevused, kuid samas on nende pakkumine mitteelastne. Paraku ei ole üksikisikute kaasasündinud võimeid võimalik jälgida ning seetõttu ka otseselt maksustada, seda on võimalik teha ainult kaudselt läbi tulude maksustamise. **Sellest tulenev optimaalne tulumaksuskeem on üsna lähedane "proportsionaalsele maksule", mille madalaimal tasemel rakendatakse maksualandust ehk maksukrediiti** ja mille maksumäär on mõõdukas, erinedes eri tulutasemetel suhteliselt vähe⁷. Viimatinimetatud järelduste taustaks on arusaam, et kõrgetululistele kehtestatud väga kõrged maksu piirmäärad õhutaksid neid oma tööaega vähendama ning tagajärjeks oleks vähene ümberjaotus või selle puudumine ja suur lisakoormus. Ometigi, kui poliitikakujundajad on

⁶ Mirrlees, J., 1971. *An Exploration in the Theory of Optimal Income Taxation*. Review of Economic Studies, 38(2), lk 175–208.

⁷ Mõne madalatululise puhul võib maksuvähendus / maksu ümberarvestus ületada antud maksumäära alusel arvatud maksu. Sellisel juhul peaks madalatululine saama ülejäägi kätte. Madalatululiste negatiivse tulumaksu võib välja maksta teenitud tulu maksukrediidina (*earned income tax credit*), nagu see toimub Ameerika Ühendriikides; see võidakse maksta välja ka sotsiaalhoolekande süsteemis kaudu.

väga mures ebavõrdsuse pärast, kui maksustamiseelne tulude jaotus on väga ebavõrdne või kui teenitud tulu on vähe seotud indiviidi põhiliste võimetega, võivad kõrgetululiste optimaalsed maksumäärad olla siiski suhteliselt kõrged (Heady)⁸.

Tegelikkuses võivad üksikisikud saada muid ressursse, mis tekitavad individidevahelisi erinevusi ning mille pakkumine on mitteelastne (näiteks võimalikud ootamatud tulud, pärandused ja kingitused). Eelnev mõttekäik viitab sellele, et need sissetulekuallikad peaksid samuti kuuluma maksustamisele (Salanie)⁹.

Eeldusel, et tulu- ja pärandimaksud kehtestatakse optimaalselt, tekib küsimus, kas on üldse midagi võita muud tüüpi maksude – näiteks kaupadelt võetavate maksude – kasutamisest? Kui inimesed erinevad üksteisest ainult kaasasündinud võimetelt, võib tulude maksustamine luua optimaalse tasakaalu ümberjagamise ja efektiivsuse vahel. Lisamaksud poleksid seega enam vajalikud, kuna need põhjustaksid vaid täiendavat lisakoormust (Atkinson ja Stiglitz)¹⁰. Inimesed erinevad tavaliselt siiski ka muudelt põhiomadustelt (näiteks maitset), ja lisamaksude kehtestamine võiks sellisel juhul olla ühiskonnale kasulik (Cremer)¹¹. Seda väidet illustreerib üks lihtne näide. Kui kõrge teenimisvõimega isikud ühtlasi ihaldavad väga luksusautosid, samas kui madala teenimisvõimega inimestele need autod ei meeldi, toimub ümberjagamine tulumaksu ja luksusautode maksu kaudu, põhjustades seejuures vaid kergest lisakoormust. Seega viitab teooria sellele, et **laiapõhjaline maksubaas võib olla sotsiaalselt soovitatav**.

■ Säästude ja kapitalitulu maksustamine ■

Paljud riigid (ka Eesti) maksustavad säästudele saadud tulu, sealhulgas kapitali kasvutulu. Maksude jaotumise analüüs näitab, et sellised säästudele võetavad maksud võidakse osaliselt või täielikult kanda üle teistele, mitte seadusjärgsele maksjale. Säästude maksustamine tekitab muude moonutavate maksude kõrval lisakoormust (Bernheim)¹².

Normatiivne analüüs lähtub käesoleva ülevaate kolmanda punkti eeskujust. Selle arusaama kohaselt tuleks immobiilsetest "rahalistest toetustest" tulenevaid maksuallikaid maksustada, samas tuleks võimaluse korral vältida sellist maksustamist, mis muudab majandusstiimuleid.¹³ Sääste ega säästudele saadavaid tulusid ei tuleks seega maksustada, kuna näiteks säästudele saadavate tulude pealt võetav maks moonutaks erinevate perioodide valikuid praeguse ja tulevase tarbimise vahel. Ehkki on väidetud, et

⁸ Heady, Ch., 1993. *Optimal Taxation as a Guide to Tax Policy: A Survey*. Fiscal Studies, 14(1), lk 15–41.

⁹ Salanie, B., 2003. *The Economics of Taxation*. MIT Press, ptk 5.

¹⁰ Atkinson, A., Stiglitz, J., 1976. *The Design of Tax Structure: Direct versus Indirect Taxation*. Journal of Public Economics, 6(1–2), lk 55–75.

¹¹ Cremer, H., 2003. *Multi-Dimensional Heterogeneity and the Design of Tax Policies*. Baltic Journal of Economics, 4(1), lk 35–45.

¹² Bernheim, D., 2002. *Taxation and Savings*. Auerbach, A., Feldstein, M. (toim): Handbook of Public Economics, 3, ptk 18.

¹³ Säästmiselt saadava tulu maksustamine ei muuda mitte ainult oodatavat maksustamisjärgset tulemit, vaid ka maksustamisjärgset riskiprofiili, juhul kui säästudele saadav tulu on ebakindel. Maks vähendab sisuliselt osaliselt riski ning see võib soodustada riski võtmist (Domar-Musgrave'i efekt).

säästavad peamiselt kõrgetululised üksikisikud ning sellest tulenevalt saaks säästudele võetavat maksu kasutada ümberjagamisvahendina, on selline mõttekäik üldiselt ebaõige, sest soovitud ümberjaotamist võiks rakendada läbi tulumaksu erinevatel perioodidel tehtud valikut moonutamata. Sisuliselt on siin tegemist veel ühe Atkinson-Stiglitz'i järelduse rakendamisega (Salanie)¹⁴. Kokkuvõtteks võib öelda, et **säästude või säästudele saadud tulude optimaalne maksumäär on null**, välja arvatud juhul, kui poliitilised või praktilised piirangud tulu ja loomupäraste omaduste maksustamisel tähendavad seda, et nende maksuallikate maksumäärasid ei saa kehtestada optimaalsel tasemel.

Ettevõtlustulu on tulu ettevõtlusesse investeeritud kapitalilt. Eraettevõtted kuuluvad lõppkokkuvõttes eraisikutele (näiteks omandi või aktsiaosalusena) ning kasum jaotatakse lõpuks omanike vahel. Ettevõtete maksustamise osas majandusteoorias ühesed seisukohad puuduvad ning seal eristatakse vähemalt kolme seisukohta (Myles)¹⁵. Ühe mõttekäigu kohaselt tuleks ettevõtte tulu käsitleda analoogselt muude säästmisvormidega, mida – reeglina – ei tuleks maksustada (vrd ülaltooduga). Teine arvamus on, et ettevõtte tulu erineb vähesel määral muudest tuluallikatest ja seega tuleks seda maksustada üksikisiku tasandil koos selle isiku muude tuluallikatega. Sellest järeldub, et ettevõtte aktsiate omamist tuleks lugeda osaks üksikisiku tuluallikatest. Ühtlasi tähendab see, et maksusüsteemi kaudu toimuv tulude ümberjagamine võtab arvesse ettevõtlustulu. Kolmanda seisukoha kohaselt osutab valitsussektor ettevõtlussektorile mitmeid õigus- ja majandusteenuseid, näiteks omandiõiguse, lepinguõiguse ja investorite kaitse piiratud vastutuse vormis. Seega võiks ettevõtete tulude maksustamist lugeda kaudseks makseks nende teenuste eest.

Ettevõtete maksustamise osas majandusteoorias ühesed seisukohad puuduvad.

Praktikas maksustab enamik riike ettevõtete tulu, kuid ettevõtte, mitte üksikisiku tasandil. Kasumi maksustamine ettevõtte tasandil tähendab teatud ulatuses maksu kinnipidamist ilma inimestevahelise ümberjagamise võimaluseta. Sellise maksusüsteemi kasutamist põhjendatakse asjaoluga, et see kergendab maksuhaldust ning parandab maksudistsipliini, eriti siis, kui ettevõtete omanike alaline elukoht on välismaal (Krogstrup)¹⁶.

■ Kokkuvõte ■

Käesoleva ülevaate järeldused tuginevad suuresti stiliseeritud mudelitele, mis ei arvesta mitmeid maksupoliitika praktilise kujundamise seisukohalt olulisi tegureid. Maksuteooria pakub siiski arvukalt keskeid põhimõtteid ja juhiseid poliitika kujundamiseks. Maksukoormuse jaotumise positiivstlik analüüs rõhutab seda, et maksukoormust kannavad sageli teised, mitte seadusjärgsed maksumaksjad. Seetõttu on maksukoormuse

¹⁴ Vt 9. allmärkus, ptk 6.

¹⁵ Vt 5. allmärkus, ptk 8.

¹⁶ Krogstrup, S., 2002. *What Do Theories of Tax Competition Predict for Capital Taxes in EU Countries? A review of the tax competition literature.* HEI Working Paper, 05/2002.

jaotumise üksikasjalik analüüs keskse tähtsusega, kui poliitikakujundajad tunnevad muret maksupoliitika ümberjagamisega seonduvate aspektide pärast. Enamikul juhtudel tähendab maksustamine ühiskonnale lisakulu, kuna maks välistab potentsiaalselt kasulikud tehingud. **Lisakoormus on eri maksude osas erinev ja on tavaliselt väiksem, kui maksuallikas on immobiilne/mitteelastne ja suurim, kui maksuallikas on väga mobiilne/elastne.**

Normatiivne analüüs lähtub poliitikakujundajate ja ühiskonna eelistustest. Teooria järgi peaksid tulumaks, ja võimalik, et ka juhusliku tulu ja päranduse maksustamine mängima maksusüsteemis suurt rolli, sest need maksud võivad – teatud punktini – teostada ümberjagamisfunktsiooni liigsete heaolukadudeta. Säästmisest saadud tulude, iseäranis ettevõtte kasumi maksustamine, on vastuoluline valdkond. Ühe seisukoha põhjal peaks säästudele saadavate tulude maksumäär olema null, samas soovivad teised lähenemised kõrgemat maksumäära. Muud maksud, näiteks luksuskaupade aktsiis, võivad suurendada maksusüsteemi ümberjaotuse efektiivsust, tuues endaga kaasa vaid väikese lisakoormuse, kuid need maksud mängivad tõenäoliselt üksnes väheolulist rolli.

Optimaalse maksusüsteemi struktuur sõltub samuti tervest reast küsimustest, mida käesolevas ülevaates on vaid põgusalt mainitud või mis on sellest üldse välja jäänud. Esiteks, kui näiteks saastamine või muud *välismõjud* kahjustavad lubamatult teisi üksikisikuid või ettevõtteid, võib maksustamine aidata probleemi leevendada, tekitades stiimuli saaste vähendamiseks. **Heaks näiteks selliste korrektiivsete maksude kohta, mis võivad õigel rakendamisel suurendada sotsiaalset heaolu, on autode ja saastavate energiaallikate maksustamine (Stiglitz)¹⁷.**

**Süvenev
rahvusvaheline
lõimumine
kujutab endast
maksusüsteemile
tõsist probleemi.**

Teiseks kujutab süvenev rahvusvaheline lõimumine endast maksusüsteemile tõsist probleemi¹⁸. Piiriülene kaubavahetus madalate transpordikuludega tähendab seda, et nende toodete maksubaas on hinnamuutuste suhtes väga tundlik. Kaupadele kehtestatud maksude määramisel tuleb võtta arvesse piiriülese kaubanduse võimalikku mõju, mille tulemusena tuleb tavaliselt maksumäärasid kohandada naaberriikides kehtivate maksumäärade suunas (Christiansen)¹⁹. **Ettevõtte tulumaksu kehtestamise puhul tuleks võtta arvesse**

maksukonkurentsi mõjusid, kui kapital on riikide vahel mobiilne. Maksumäära tuleks alandada punktini, kus täiendava kapitali kaasamise sotsiaalne kasu kaalub üles loobunud maksutulu sotsiaalse kulu. See võib viia ka nn põhjani kihutamiseni (ingl. k "race to the bottom"), mille kohaselt võiks ettevõtte tulumaksustamise poliitika rahvusvaheline koordineerimine olla heaolu seisukohalt kasulik (Wilson)²⁰.

¹⁷ Vt 3. allmärkus, ptk 9.

¹⁸ *The Economist*, 2000. *Globalisation and Tax*. Ülevaade, 27. jaanuar.

¹⁹ Christiansen, V., 2003. *Cross-Border Shopping and Tax Structure*. EPRU Working Paper, 04/2003.

²⁰ Wilson, J., 1999. *Theories of Tax Competition*. National Tax Journal, 52(2), lk 269–304.

Kolmandaks peaksid konkreetne maksupoliitika ja maksumäärad kajastama erinevate eespool arutletud mõjude *kvantitatiivset* tähtsust, iseäranis seda, kuidas üksikisikud ja ettevõtted reageerivad maksumuutustest tulenevatele hinnamuutustele.²¹ Lõpetuks tuleb kindlasti märkida, et maksusüsteemide kujundamist mõjutab erinevate maksusüsteemide halduskorraldus ning võimalus maksudest kõrvalehoidumiseks. Sellised maksud nagu käibemaks või ettevõtte tulumaks võivad olla kasulikud nii haldusliku lihtsuse pärast kui maksupettuse piiramise vahendina; tulumaksust kõrvalehoidev üksikisik võib tarbides ikkagi maksta käibemaksu.

²¹ Grant, C., Koulovatianos, C., Michaelides, A., Padula, M., 2003. *Redistributive Policies through Taxation: Theory and Evidence*. CSEF Working Papers, 100. Grant jt näitavad USA andmete põhjal, et omakapitali suurendav maksupoliitika tekitab lisakoormust, aga sellest tulenev kahju on suhteliselt väike.